

הרואה והחוזה

א. אגרות הראי"ה | ח"ב, תקעא

האומה בכללה, עם כל גדלה וחסונה הרוחני, עם כל גאון נשמתה, לא תוכל בשום אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה (=המעגל) הצרה של חלומו של ד"ר הרצל ז"ל, עם כל יופיו ועוזו, לפי הערך. הציונות המעשית והעיונית... יש בהם עניינים נשגבים ונעלים, שאנו נקראים ממעמקי הוויתנו הישראלית לתמכם בכל כוחותינו הגשמיים והרוחניים, אבל כל אלה יחד אינם כי אם הגוף הציוני, אבל קרואים אנו מיד לזרוק את הנשמה בהגויה המוחוטבת הזאת, כדי שתהיה ראויה באמת לשמה... ושיתן לעולם את אותו המושג, שמקור הציונות הוא המקור הקדוש העליון, התנ"ך, נותן לה בכל העומק וההוד המסורתי. לא הד קול, שעם שנוא בעולם הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת עולמים זו את חייה, אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור אריה יהודה, נעור מתרדמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, אל גאון יעקב אשר אהב סלה'.

ונשמה זו אי אפשר שתהיה נזרקת בתנועה, כל זמן שעל מצחה חקוק אות קין זה ש"הציונות דבר אין לה עם הדת". הציונות מוכרחת לשוב אל מקור החיים של האומה מראש צורים, וא"א שדבר לא יהיה לה עם הדת... המזרחי צריך לתבוע תמיד, שהסעיף המחפיר הנ"ל ימחק מהפרוגרמה, ותחתיו ייכתב "הציונות מבוססת היא על יסוד תחיית האומה בתורתה על אדמתה", בכל הגודל והמילוי של פתגם זה.

ב. אגרות הראי"ה | ח"ב, תצז

שהחוק האילי הזה 'שהציונות דבר אין לה עם הדת', תועבה היא לישראל... על החוק הזה הוא (=המזרחי) נלחם בכל כוח, ולא ישקוט ולא ינוח עד אשר יורידוהו מעל במת הציונות, ותחתיו יוחק חוק

לישראל כמו שהוא באמת, 'זכרו לעולם בריתו... אשר כרת את אברהם... לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם'. ההתנגדות הנמרצה להחוק ההורס הנ"ל מוכרחת היא להיות בולטת מכל פינותיו של המזרחי. היא צריכה להיות חרותה בתור מוטה קצרה על כל גליון מגליונותיו הרשמיים, היא צריכה להישנות אלפי-אלפים פעם, בכל כנסיה בין חדשה בין ישנה.

ג. הרב אברהם אליהו קפלן

הוא לא לימדנו תורת משה, הוא לא לימדנו הלכה ואגדה, הוא לא לימדנו חכמת ישראל ומוסר היהדות - כי את כל אלה לא הורו לו מעולם... אך הוא לימדנו לומר שתי מילים, בהזדמנויות כאלה - אשר עד לו - לא העזנו ולא יכולנו לאמרן בהם: עברי אנכי! אכן בבית המדרש ליד העמוד יכולנו לומר זאת תמיד. יכולנו אפילו לכתוב ולקרא זאת בכל ספרינו ומאמרנו, בכל עיתונינו וחבורותינו. יכולנו אפילו להכריז על עצמנו כעל עם בכל מקום שתרצו, רק לא במקום אחד, באותו מקום בו מיוצגים ביתר שאת כל אומות העולם - במדיניות העולמית!

כלום קרה פעם שיתייצב יהודי בפני שליט אירופאי, ועל השאלה "מי אתה", יענה בשתי מילים ותו לא - "עברי אנכי"! הנני יהודי ללא כל תוספת, ללא כל פירוש מן הצד: יהודי - אך גם גרמני, יהודי - אך גם צרפתי, יהודי - אך גם אנגלי וכו' וכו'.

כל גדולי תורתנו, גאונים וראשי ישיבותינו בכל דור ודור לימדונו לדעת ולחשוב על זאת, לימדונו גם לדבר על זאת בלחש, בינינו לבין עצמינו, אך אף אחד עד להרצל, לא לימדנו לצאת בגלוי אל המדיניות העולמית... לשם, אל בית הדין אשר לעמים. אל אותו בית משפט אשר לעולם כולו, הגיע ראשון לכולנו - הרצל, והביע שם בגלוי ותוך חירות, ללא כל קושי וללא כל מאמצים ארטיסטיים: "עברי אנכי". ועוד - "גנב גנבתי מארץ העברים, וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור". העם העברי הוא עם לעצמו, ככל העמים בתבל, והוא מיוחד במינו, הרבה יותר מאשר שאר העמים,

ויש בו כוח חיים כזה להיות כעם אחד ומיוחד, שאינו מניח לו בשום אופן להיבלע ע"י כל מיני פרעונים, ואינו מניח לו להיעכל, ואינו מניח לו לעבור ולהיבטל מן העולם. גם כשרומסים אותו כתולעת, דור אחר דור, מאות בשנים, תמיד מתחמקת לה תולעת יעקב מתחת לרמיסות והולכת לה הלאה לדרכה, בשם ה'. את זאת הסביר ראשון הרצל - לא לנו - כי אם לכל העולם כולו, לכל תקיפי העולם הזה.

ד.

כשם שאנו רוצים בתחום הכלכלי והמדיני ליצור תנאים חדשים, כך אמורים אנו בתחום הרגש לשמור בקדושה על הישן... הציונים והאנשים המייצגים אותה, אין בלבם שום כוונה העלולה לפגוע באיזה צורה שהיא ברגשות הדתיים... ומשום כך אנו רוצים לחזור ולהתכנס בתוך היהדות, ושוב לא ניתן להשליך אותנו מן המעוז הזה.

ה.

מי שהגה את רעיון הקנייה מחדש של ירושלים במטרה להקים בה מחדש, למען דת משה המעשית, את מקדש שלמה, הוא יהודי מן הסוג שאני מעריך - עמיתנו הד"ר הרצל, איש הנויה פראייה פרסה. ובכן, בנייתו מחדש של מקדש המקדשים היא אחת מאמונות הדת הזאת, ואם איני טועה, חלק מנבואותיה, כמוה כנטילה מחדש של ירושלים לנצח נצחים. שוב, איני שולט היטב בכתבי הקדש... אבל נדמה לי שנאמר שם שעם האלקים יחזור לעיר הקדש שלו ויתיישב שם לתמיד. ומכיוון שהנבואה הזאת נכתבה שם בעברית, יהיה זה הגיוני, אם לא למעלה מזה, שהיהודים ייחסו את התועלת הזאת לעצמם. ומכאן נובע הקונגרס הציוני של באזל.

ו. רגלי מבשר | עמ' כ

"כבוד קדושת איש מורם מעם, רב וגדול בישראל" ... כל אחד ואחד מבני עמנו, אם כי מאמין הוא בהשגחת השם יתברך הפרטית, לא יחדל גם מלהשתדל לעשות מה למען הטיב מצבו... השקפתי זאת, אשר לפי דעתי, לא תוכל להיות מתנגדת לדעת תורתנו האמיתית, המריצה אותי להרעיש את עולם היהודים לאסוף אסיפות ולייסד ציונות... על דגלנו אנו עומדים, יהודים מיהודים שונים, אשר לא נוכל לקבל אחריותם עלינו, בהם אלה אשר אין רוח חסידים נוחה מהם, ובהם חרדים וחסידים רבנים יושבים על מידין, אך מטרתנו אחת היא: לדאוג כאיש אחד ולעשות מה לטובת עמנו, והשם יתברך יעזור על ידינו... בשם רבבות אלפי ישראל, אשר מתגרת זרים מצבם יתמוטט, בשם רבבות אלפי ישראל הנגועים ברעב ושולחים ידם בכל משלוח יד למען שבר רעבונם, בשם רבבות אלפי ישראל ההולכים מדחי אל דחי... ויתערבו בגויים ויחללו שם ישראל, בשם משפטי התורה ההולכים ומתבטלים במצבנו כזה, ובשם השם המחולל בגויים, הנני מחלה פני קדשו... ואשאר מוקיר ומכבד את דברי קדשו.

ז.

שחרורו של העם היהודי מן הגלות הוא טובת האנושות כולה. "כי העולם בשחרורנו משתחרר, בעושרנו מתעשר ומתגדל בגדולתנו, ומה שאנחנו נעשה שם רק למען שגשוגנו שלנו, יפעל פעולה אדירה ומאושרה לטובת כל בני האדם כולם".*

* מדינת היהודים. מילים אלו נרקמו על הפרוכת שעטפה את ארונו של הרצל. מן הראוי לציין, שדברים דומים כתב הרב קוק זצ"ל בספר האורות. "כל התרבויות שבעולם יתחדשו ע"י חידוש רוחנו... כל הדעות ייתשרו, כל החיים יאורו בשמחת לידה חדשה בהתקוממותנו, כל האמונות ילבשו בגדים חדשים. יסירו את הבגדים הצואים מעליהם ויתלבשו לבושי יקר, יזנחו את כל טמא

וכל תיעוב בקרבם ויתאחדו לינוק מטללי אורות הקדש אשר הוכנו מאז לכל גוי, לכל אדם, בבאר ישראל. ברכת אברהם לכל גוי תחל את פעולתה בתוקף ובגלוי, ועל פי יסודה יחל מחדש בניינו בא". החורבן העכשוי הוא הכנת תחייה חדשה, עמוקה ואופייית, אור חסד עליון מתנוצץ, שם ה' אהיה אשר אהיה הולך ומתגלה - הבו גדול לאלקינו" (אורות, עמ' יז).

ח.

יש אנשים שאינם מבינים אותנו כראוי, וסבורים כי מטרת מאמצינו היא לשוב אל ארצנו. האידיאל שלנו הולך הלאה מזה, אין אני מאמין שעם התנ"ך שהתמיד בקיומו מתוך סבל קשה כ"כ, לא עשה זאת אלא בשביל להביא את אמצעי התחבורה החדשים לביתו. הכרח הוא שיהיה טעם אחר ותכלית אחרת לייסוריו של העם עשיר הנסיונות.

ט.

קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין באמת, כי גם לאחר השגת ארצנו, א"י לא תחדל מלהיות אידיאל, כי בציונות כפי שאני מבין אותה, כלולה לא רק השאיפה אל כבדת ארץ מובטחת, כחוב בשביל עמנו האומלל, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית.

י.

כשנפלה הצעת אל-עריש, רשם הרצל שהצעה החדשה של אוגנדה היא "אדירה מבחינה מדינית, ולא חשוב אם אח"כ נדחה אותה - כבר תהיה לנו הכרה מצד ממשלת בריטניה, שאין ממנה חזרה. וכמו אל עריש, כך תצטרך בריטניה להציע חלופה לאוגנדה, ולבסוף נגיע לארץ ישראל. ע"כ לא מן החכמה לדחותה על הסף... תפקידו של המנהיג להתוות את הדרך אל המטרה, גם אם זו מבצעת עיקוף לכאורה, כך גם נהג משה.

יא.

"מלחמה אירופאית היא שאלה של העתיד הקרוב", אמר הרצל. "התחלתי לחייך. הרצל סקר אותי בעיניו המקסימות: אדוני מחייך באירוניה, אמר אלי, אין לו אמונה יתרה במה שאמרת. אולם המלחמה האירופית הגדולה מוכרחת להתפרץ. עם שעוני ביד אני מחכה לרגע הגדול הזה! אחרי מלחמת אירופה תתכנס ועידת השלום העולמית. לאותו זמן עלינו, באי כוח העם היהודי, להיות מוכנים. אומות העולם תהיינה מוכרחות לתת לנו מקום במועצת הלאומים הגדולה. הוכח נוכיח להם ששאלת עם ישראל אינה שאלה של ארץ זו או אחרת. היא שאלה עולמית, ורק פתרון עולמי יכול להשיב עליה. והפתרון הוא ששיבו את ארץ ישראל לעם ישראל - ובזה תוסר שאלת היהודים מעל הפרק" (121).

יב. אלטנוילנד

בית המקדש הוקם מחדש, כי הגיע הזמן לכך. הוא נבנה כבימים עברו, מאבני גזית שנחצבו במחצבות המקומיות והתקשו באויר הצח. שוב עמדו העמודים, היצוקים נחושת, לפני קודש הקודשים של ישראל. העמוד השמאלי נקרא 'בועז', והימני 'יכין'. בחצר הקדמית עמדו מזבח אדיר עשוי נחושת וכיור המים הרחב המכונה 'ים הנחושת', כמו בימים הרחוקים ההם, כששלמה המלך משל בארץ". "במקום הזה עומדים בני עמו העתיק של אלקים ששבו לארצם, ונושאים את עיניהם אל הנסתר. הם עומדים כאן כפי שעמדו אבותיהם בימים עברו על הר המוריה. דבריו של שלמה המלך חזרו והיו לדברי אלקים חיים: 'ה' אמר לשכון בערפל, בנה בניתי בית זבול לך, מכון לשבתך עולמים' (מל"א ח, יב-יג).

(המובאות מתוך הספר "הרצל - קריאה חדשה")